

Motion till riksdagen 2023/24:2825

av **Ulrika Westerlund m.fl. (MP)**

med anledning av prop. 2023/24:72 Ett utvidgat utreseförbud för barn

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att utöka åldersgränsen till 20 år och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökat stöd till barn som har förts bort, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast och fördjupat bör undersöka vilka resurser som behövs för att lagstiftningen ska kunna tillämpas på det sätt som det är tänkt och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Miljöpartiet välkomnar propositionen som kommer att stärka barns rättigheter. Hittills har det varit möjligt att ge utreseförbud i samband med risk för barnäktenskap och könsstympning. Men problematiken är bredare, barn och unga kan behöva skyddas från att föras bort även av andra skäl. Det kan t.ex. handla om s.k. omvändelseförsök i annat land eller situationer där barn av olika skäl, ibland hedersrelaterade, kan tvingas till situationer i hemlandet, som kan likställas med misshandel av barn. Begrepp som används i både promemorian och propositionen är skadliga utlandsvistelser för barn och s.k. uppfostringsresor, och ett antal olika exempel nämns. En del barn är tydliga med att de är rädda för att något sådant ska hända, andra kan bära på rädslan utan att våga uttrycka den. Det är uppenbart att ett stärkt skydd behövs ur barnrättsperspektiv.

Problematiken som ligger bakom är känd sedan tidigare, och under Miljöpartiets tid i regeringen tog Åsa Lindhagen, då jämställdhetsminister med ansvar även för barns rättigheter, initiativ till att låta utreda frågan. Uppdraget presenterades i maj 2022 (Ds 2022:9). Sedan dess har vi fått en annan regering. Vi välkomnar att den nuvarande regeringen går vidare med frågan.

Vi välkomnar också den föreslagna strukturen i lagstiftningen som följer förutsättningarna för vård enligt LVU och att det ska finnas en påtaglig risk för att barnets hälsa eller utveckling skadas för att lagstiftningen ska gälla. Vi vill dock här lyfta fram några aspekter och förslag för att öka möjligheten till att lagstiftningen ska fungera så väl som möjligt.

Åldersgränsen bör ses över

Propositionens förslag gäller barn och unga under 18 år. Ett flertal remissinstanser har lyft fram att åldersgränsen bör utvidgas från 18 till 20 år. Förslaget kommer från flera länsstyrelser, Jämställdhetsmyndigheten, GAPF, Rädda Barnen, Unizon och Sveriges ambassadörer i Beirut och Nairobi.

Vi håller med om detta. En ung människa som är utsatt för hårt tryck kan ha svårt att stå upp för sig själv och sätta emot även när hen har fyllt 18 år. Ett skydd bör därför finnas ytterligare ett par år, och vi håller med om att en rimlig gräns är 20 år, dvs. fram till att den unge fyllt 21 år. Regeringen hänvisar till avväganden som gjordes i den tidigare propositionen, både att vuxna i många fall får anses skyddade på andra sätt och att vuxna har en annan möjlighet att värja sig mot att föras ut ur landet för att utsättas för tvångsäktenskap och könsstympas. Regeringen skriver också att eftersom utredaren enbart har tittat på utreseförbud för barn och inte för unga vuxna finns heller inte något beredningsunderlag för att behandla frågan inom detta lagstiftningsärende.

Vi anser därför att regeringen bör titta på frågan särskilt och återkomma. I sammanhanget måste den unges egen inställning ha en avgörande betydelse.

Ökat stöd till barn som förts bort

Miljöpartiet välkomnar förslaget om möjlighet till utvidgat reseförbud, men parallellt finns också behov av ökade insatser för barn som mot sin eller en förälders vilja har förts bort och befinner sig utomlands, men utan möjlighet för svenska myndigheter att hjälpa dem hem igen.

Med vissa länder har Sverige avtal för att myndigheter ska kunna bistå, men inte med andra. När det gäller länder som undertecknat Haagkonventionen finns ett bra gemensamt regelverk att agera utifrån, men det gäller långt ifrån alla. När barn förts till andra länder i strid med gällande lagstiftning kan det vara mycket svårt att ge det stöd som behövs för att de ska kunna komma hem igen. Vi vill att Sverige utökar sitt engagemang för att få till struktur för insatser och stöd till dessa barn. Vidare krävs lagändringar som gör att barn som olovligen förts ut ur landet inte automatiskt skrivs ut från folkbokföringen och förlorar sitt svenska medborgarskap. Utredningen Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap (SOU 2021:2) föreslår att bestämmelserna om befrielse från svenskt medborgarskap i lagen om svenskt medborgarskap bör utökas med krav på barns samtycke och på att en befrielse inte får stå i strid med barnets bästa. Miljöpartiet anser att regeringen bör ta förslaget vidare och har också noterat att regeringen aviserat detta i en lagrådsremiss om ändringar i medborgarskapslagen. Regeringen bör dessutom säkerställa att de utredningar och genomlysningar som gjorts kring myndigheters rutiner och handläggning av bortförandeärenden följs upp och leder till förbättringar. Miljöpartiet anser

också att ett permanent samordningscentrum bör inrättas som hjälper barn och ungdomar som förts utomlands i hedersrelaterade syften att komma hem.

Socialtjänsten behöver ha rimliga förutsättningar

För att den nya lagstiftningen ska fungera väl är det högst angeläget att socialtjänsten har de resurser som krävs för att hantera den. Dels krävs rimligtvis utbildning i vad den innebär, dels krävs utvecklade arbetssätt och resurser för att de barn som behöver detta skydd verkligen ska få det. Flera remissinstanser lyfter fram behovet av resurser, t.ex. Akademikerförbundet SSR och SKR som anser att reformen behöver kostnadsberäknas och att finansiering bör ske enligt finansieringsprincipen. Även från förvaltningsrätt och kammarrätt finns remissvar som lyfter fram kostnadsökningar av förslaget genom ökad ärende- och målhantering liksom ökat behov av rättsliga biträden. Regeringen skriver dock att man sammantaget gör bedömningen att det inte handlar om annat än marginella ekonomiska konsekvenser som därmed ryms inom befintliga ekonomiska ramar. Vi håller inte med om det. Man ska också komma ihåg att förslaget i propositionen inte nödvändigtvis handlar om situationer där LVU skulle kunna vara aktuellt. Det kan handla om barn som lever i en familjesituation som i och för sig är bra, men där släktingar i hemlandet utövar ett starkt tryck och inflytande som barnets föräldrar kan ha svårt att stå emot. Ett resonemang i frågan finns på s. 18 i propositionen. Att uppfatta de situationerna, se om denna lagstiftning är tillämplig och samtidigt säkerställa att barns möjlighet att resa inte ska begränsas när det inte behövs – detta är ett grannliga arbete och innebär behov av resurser. Det gäller särskilt i områden där många barn lever i en situation där detta kan vara aktuellt.

Vi anser därför att regeringen snarast och fördjupat bör undersöka vilka resurser som behövs för att möjliggöra att lagstiftningen kan tillämpas på det sätt som det är tänkt. Som parti är vi övergripande mycket oroade över att regeringen återkommande missar socialtjänstens behov av att kunna ägna sig åt förebyggande arbete på det sätt som forskningen beskriver ger resultat. Det kräver såväl tid, engagemang som tillräckliga resurser för att göra det möjligt.

Ulrika Westerlund (MP)

Jan Riise (MP)

Amanda Lind (MP)

Rasmus Ling (MP)

Janine Alm Ericson (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Camilla Hansén (MP)

Leila Ali Elmi (MP)